

<http://www.wspol.edu.pl/kwartalnikpolicja/>

Prace Zespołu do spraw metodyki przeciwdziałania uprowadzeniom osób. Projekt Centrum do spraw Uprowadzeń

dr Michał Gabriel-Węglowski, Prokuratura Apelacyjna w Gdańsku
dr Alfred Staszak, Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze

Policja 4/2013: 15–22

Wersję elektroniczną można znaleźć:
<http://wydawnictwa.wspol.edu.pl/productDetails-pl/575/Policja-nr-42013/>

Wydawca:

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
e-mail: wwip@wspol.edu.pl
<http://www.wspol.edu.pl>
© 2013 Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

dr Michał Gabriel-Węglowski
 Prokuratura Apelacyjna w Gdańsku
 dr Alfred Staszak
 Prokuratura Okręgowa w Zielonej Górze

Prace Zespołu do spraw metodyki przeciwdziałania uprowadzeniom osób. Projekt Centrum do spraw Uprowadzeń

Streszczenie: Niniejszy artykuł stanowi skrócone sprawozdanie z powstania i prac Zespołu do spraw metodyki przeciwdziałania uprowadzeniom osobom, który funkcjonował w latach 2011–2012 na mocy porozumienia prokuratora generalnego, komendanta głównego Policji oraz szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a czego efektem było między innymi stworzenie i wdrożenie wzmiankowanej metodyki. Publikacja przybliża także koncepcję stworzenia Centrum ds. Uprowadzeń, nad powstaniem którego trwają aktualnie prace w ramach projektu pt. „Opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacją na potrzeby Centrum ds. Uprowadzeń”¹, dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie, a która jest również wynikiem rekomendacji powyższego Zespołu.

Słowa kluczowe: uprowadzenie, porwanie, metodyka, szkolenie, projekt.

Abstract: This article presents a condensed statement of creation and works of the Panel on methodologies to prevent the abduction of persons, which operated in 2011-2012 under the agreement of the Attorney General, the Police Commander-in-chief and the Director of the National Security Agency, which resulted, among others, in creation and implementation of the above-mentioned methodology. The publication also introduces the concept of the creation of the Centre for abductions, the emergence of which is currently being developed under the project entitled “Development and creation of a system of information management at the Centre for abductions”, project number OROB 0003 03 001, funded by the National Centre for Research and Development in Warsaw, and which is also a result of the foregoing recommendation of the Panel.

Keywords: abduction, kidnapping, methodology, training, project.

Przestępstwo uprowadzenia człowieka jest jednym z najgroźniejszych i najbardziej traumatycznych czynów kryminalnych, jakie można sobie wyobrazić i których karalność przewiduje nie tylko polski kodeks karny. Można wręcz zaryzykować stwierdzenie, że stres i cierpienie psychiczne (a niekiedy także fizyczne), jakie towarzyszą bezpośredniej ofierze uprowadzenia i jej osobom najbliższym, nierzadko przekraczają będą rozpacz związaną ze śmiercią osoby bliskiej. Napięcie, w jakim znajduje się osoba pozostająca na łasce i niełasce porwawcy, jak i osoby jej bliskie, a już szczególnie, gdy podmiotem uprowadzenia jest małoletnie dziecko, jest trudne do wyobrażenia dla osoby, która sytuacji takiej nigdy nie przeżyła. Osoby należące do szerokiego kręgu pokrzywdzonych przestępstwem porwania w celu wymuszenia okupu mogą cierpieć na krótkotrwałe lub długotrwałe zespoły reaktywne wywołane silnym urazem psychicznym, jakim jest porwanie osoby najbliższej².

W medycynie opracowana została sześciopunktowa skala stresu psychospołecznego dla dorosłych. W tej skali stanie się ofiarą uprowadzenia jest równoważnościowe ze stresem związanym z pobytem w obozie koncentracyjnym czy śmiercią dziecka, przewyższa natomiast natężeniem śmierć współmałżonka czy poważną przewlekłą chorobę fizyczną własną lub dziecka³.

Z powyższych względów z jednej strony ustawodawca penalizuje takie czyny, ustanawiając surowe sankcje

za ich popełnienie, a z drugiej państwo winno dołożyć wszelkich możliwych starań, by zarówno zmniejszyć ryzyko i częstotliwość występowania takich zdarzeń, jak też wytworzyć szereg mechanizmów służących jak najszybszemu uwolnieniu ofiary i ujęciu sprawców porwania. Omawiane przestępstwo stanowi w swojej istocie sytuację kryzysową, związaną z zagrożeniem ludzkiego życia, w której organy państwa zobligowane są do skutecznego jemu przeciwdziałania.

Obok powyższego, niebudzącego żadnych wątpliwości, aspektu uprowadzeń (a do pewnego stopnia także zaginięć osób) od czasu do czasu społeczeństwa różnych krajów bywają świadkami szczególnie poruszających wydarzeń. Zapewne jeszcze przez wiele lat, a może i dekad, niezależnie od sposobu zakończenia prowadzonego wciąż śledztwa, wspomniana i dyskutowana będzie w Polsce sprawa zaginięcia i zabójstwa Krzysztofa Olewnika w 2001 r. Belgia doświadczona została w latach 90. XX w. okrucieństwem Marca Dutroux. Brytyjskie i portugalskie służby policyjne wciąż próbują odnaleźć Madeleine McCann, uprowadzoną w 2007 r. Sięgając głębiej w przeszłość, warto pamiętać choćby o sprawie córki watykańskiego urzędnika Emanuela Orlandi porwanej i prawdopodobnie zamordowanej w 1983 r., czy o nigdy nie wyjaśnionym do końca zaginięciu syna słynnego Charlesa Lindbergha w 1932 r.

Problematyka uprowadzeń znajduje również swe odbicie w zainteresowaniach Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jej agenda w Wiedniu, Biuro Narodów Zjednoczonych do spraw Narkotyków i Przestępczości (UNODC), zgodnie z postanowieniami rezolucji 59/154 Zgromadzenia ONZ z 20 grudnia 2004 r., sporządziło

¹ Nr projektu OROB 0003 03 001.

² A. Billikiewicz (red.), *Psychiatria. Podręcznik dla studentów medycyny*, Warszawa 2004 r., s. 370–382.

³ H.I. Kaplan, B.J. Sadock, *Psychiatria kliniczna*, red. wydania polskiego S. Sidorowicz, Wrocław 1995, s. 15.

i rozpowszechniło „Podręcznik dotyczący zwalczania porwań i uprowadzeń” (*Counter-Kidnapping Manual*), przyjęty 26 kwietnia 2006 r. Stanowi on zbiór zaleceń i dobrych praktyk kierowanych do państw członkowskich w celu wzmocnienia zwalczania przestępczości uprowadzeniowej.

Wychodząc z powyższych przesłanek, prokuratorzy Wydziału V do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku w grudniu 2010 r. zaproponowali powołanie specjalnego zespołu, który przygotowałby konkretne propozycje przeciwdziałania porwaniom osób w naszym kraju. Inicjatywa ta spotkała się z akceptacją prokuratora generalnego, Andrzeja Seremeta, jak również ówczesnego komendanta głównego Policji, gen. insp. Andrzeja Matejuka i szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, gen. Krzysztofa Bonadryka. W efekcie 13 maja 2011 r. wymienieni zawarli stosowne porozumienie powołujące Zespół do sprawy Opracowania Metodyki Zapobiegania i Działania w Przypadkach Uprowadzeń Osób.

W skład zespołu powołani zostali⁴:

- Zbigniew Niemczyk, zastępca prokuratora apelacyjnego w Gdańsku — jako przewodniczący zespołu,
- mł. insp. Zbigniew Maj, zastępca dyrektora Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji — jako zastępca przewodniczącego Zespołu;
- pozostali członkowie:
 - Jacek Bilewicz — prokurator Prokuratury Generalnej w Departamencie do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji,
 - nadkom. Marek Boroń — naczelnik Wydziału Operacji Pościgowych Centralnego Biura Śledczego KGP (dalej jako CBS KGP),
 - mjr Paweł Chomentowski — zastępca dyrektora Centrum Antyterrorystycznego Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
 - dr Michał Gabriel-Węglowski — prokurator Prokuratury Okręgowej w Gdańsku, delegowany do Wydziału V do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku,
 - mł. insp. w st. spocz. Janusz Gołębiowski — główny specjalista Biura Kryminalnego KGP,
 - mjr Andrzej Gradowski — zastępca dyrektora Departamentu Postępowań Karnych ABW,
 - podinsp. Marcin Kulas — naczelnik Wydziału Zwalczania Zorganizowanej Przestępczości Kryminalnej CBS KGP,
 - mjr Dariusz Laskowski — zastępca dyrektora Biura Badań Kryminalistycznych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
 - dr Alfred Staszak — Prokurator Okręgowy w Zielonej Górze,
 - nadkom. dr Krzysztof Wiciak — kierownik Zakładu Studiów nad Przestępczością Zorganizowaną i Terroryzmem

⁴ Wskazane funkcje z chwili powołania do zespołu

zmem Instytutu Badań nad Przestępczością Zorganizowaną i Terroryzmem Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Przed powołanym zespołem postawione zostały następujące zadania:

- 1) wypracowanie systemowego standardu postępowania organów bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz prokuratury w przypadku ujawnienia faktu uprowadzenia osoby, o którym mowa w art. 252 ustawy z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (dalej jako k.k.), bez względu na charakter tego zdarzenia,
- 2) przygotowanie koncepcji utworzenia specjalistycznej bazy danych, wspomagającej proces prewencyjny i wykrywczy w zwalczaniu uprowadzeń osób,
- 3) zaproponowanie odpowiednich zmian legislacyjnych, jeżeli zostanie dostrzeżona taka potrzeba, w celu wzmocnienia skuteczności zwalczania tego typu przestępstw,
- 4) przygotowanie tym w zakresie koncepcji szkoleń specjalistycznych dla prokuratorów oraz funkcjonariuszy tych organów.

Prace zespołu oparły się w istotnej mierze na przeprowadzeniu badań własnych. Służyła temu specjalnie przygotowana ankieta skierowana do prokuratur oraz jednostek Policji, gromadząca informacje o zarejestrowanych uprowadzeniach w latach 2005–2010. Jeśli chodzi o lata 2000–2004, skorzystano z danych badawczych dra A. Staszaka⁵, natomiast nowa ankieta poszerzona została także o aspekty pracy operacyjnej Policji. Wykorzystano również dostępne dane Ministerstwa Sprawiedliwości.

Roczna liczba postępowań przygotowawczych prowadzonych w latach 2000–2010 w sprawach o przestępstwo z art. 252 k.k. wahała się — według statystyk policyjnych⁶ — w przedziale od 8 (2006 r.) do 29 (2002 r.)⁷. W ujęciu całej dekady daje to jednak liczbę kilkuset porwań dla okupu. Ponadto ten typ przestępstw charakteryzuje się pewną „ciemną” liczbą zdarzeń, nigdy niezgłoszonych organom ścigania. Nie tylko więc „jakości” tego czynu zabronionego, ale i liczby nie można zlekceważyć.

Znacznie większa jest natomiast liczba przestępstw zakwalifikowanych z art. 189 k.k. Przy czym zważyć trzeba, że przypadki te są różnorodne — mieszczą się tu zarówno sprawy błahe, jak i niewiele odbiegające od zdarzeń spenalizowanych w art. 252 k.k., różniące się jedynie od nich brakiem żądań, o których mowa w tym ostatnim przepisie. Statystyki Komendy Głównej Policji w latach

⁵ Doktor A. Staszak jest autorem monografii *Porwania w celu wymuszenia okupu* (wyd. Prometheus 2010), kompleksowo omawiającej problematykę uprowadzeń w ujęciu prawnomaterialnym oraz kryminalistycznym, na bazie analizy 53 przypadków tego typu spraw zaistniałych w Polsce w latach 1998–2004.

⁶ <<http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny>>, 27 lutego 2012 r.

⁷ Na marginesie należy dodać, że z oficjalnych danych przedstawionych na stronach internetowych Policji wyłania się diametralnie inny obraz przestępczości związanej z przestępstwem uprowadzenia osoby w celu wymuszenia okupu. Wiąże się to między innymi z błędami w kwalifikacji prawnej tego typu zdarzeń.

2005-2010 odnotowały 2444 tego typu przestępstw, zaś dane z Ministerstwa Sprawiedliwości podają liczbę 1595 takich zdarzeń.

W konsekwencji wystosowania ankiety uzyskano mniej lub bardziej szczegółowe dane o 141 sprawach kwalifikowanych z art. 252 k.k. z lat 2005–2010. W tej liczbie 120 postępowań zakończonych zostało skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, a 21 spraw zostało umorzonych wobec niewykrycia sprawców. Sprawcami tych przestępstw było 319 osób, z czego 10 to kobiety. Z tych grup, 87,3% mężczyzn i 70% kobiet było już wcześniej karanych, w tym 1/3 tych pierwszych więcej niż jeden raz. Można więc wysnuć wnioski, niezbyt jednak zaskakujący, że złożoność przestępstwa uprowadzenia wymaga od osób planujących tego typu działanie pewnego obeznania już zarówno z sytuacją przestępczą, jak i z działaniami organów ścigania. Z drugiej strony dominacja wśród sprawców recydywistów (w szerokim rozumieniu tego pojęcia), winna sprzyjać procesowi wykryczemu, zwłaszcza przy odpowiednim ukształtowaniu różnego typu baz analitycznych prowadzonych przez Policję.

W roli zakładnika z kolei znalazło się 160 osób, w tym 19 kobiet (11,9%), z czego największą grupę stanowili mieszkańcy miast powyżej 100 tys. ludności (35,6%⁸). Uprowadzenia, na szczęście, relatywnie rzadko dotknęły osoby nieletnie (9,6 %), w tym od 9 do 15. roku życia i 2 dzieci poniżej 8. roku życia. Wydaje się, iż ten ostatni fakt można tłumaczyć tym, że przetrzymywanie najmłodszych dzieci stanowi szczególne wyzwanie z punktu widzenia sprawców, jak też na tego rodzaju czyn zdobywać się mogą raczej skrajnie zdeprawowani, bezwzględni przestępcy. Niewątpliwie też najmłodsze dzieci podlegają największej ochronie i nadzorowi ze strony rodziców i opiekunów, co utrudnia ich uprowadzenie.

Uzyskane dane ankietowe obejmujące lata 2005–2010 analizowano z punktu widzenia różnorodnych parametrów, dążąc przede wszystkim do ustalenia, czy istnieją szczególne korelacje pomiędzy różnymi czynnikami. Wśród licznych ciekawych danych płynących z badania można przytoczyć następujące.

Biorąc pod uwagę sposób zakończenia postępowania aktem oskarżenia i szczebel organizacyjny jednostki Policji prowadzącej postępowanie, można zauważyć znaczący wzrost skuteczności ścigania w przypadku prowadzenia postępowania przez jednostki wyższego szczebla organizacyjnego Policji (CBS, KWP). Oczywiście, należy pamiętać o tym, że zdecydowana większość spraw o uprowadzenie w celu wymuszenia okupu faktycznie od samego początku, lub w krótkim czasie od zaistniałego przestępstwa, jest przekazywana do prowadzenia przez komendy wojewódzkie Policji lub zarządy CBS KGP.

⁸ W trzech przypadkach, ze 160, ankietowani nie wskazali miejsca zamieszkania ofiary, jest więc to procent z liczby 157 uprowadzonych. Pozostałe kategorie wg miejsca zamieszkania to mieszkańcy wsi oraz miast do 15 tys. do 50 tys. i do 100 tys. ludności.

Typ jednostki Policji prowadzący postępowanie	Liczba spraw zakończonych aktem oskarżenia	%	Liczba spraw zakończonych niewykryciem sprawców	%
CBS	54	45,00	2	9,52
KWP	45	37,50	9	42,86
KPP/KMP	18	15,00	9	42,86
KP	2	1,67	0	0,00
Brak danych	1	0,83	1	4,76
Łącznie	120	100	21	100

Tabela 1. Jednostka organizacyjna Policji a sposób zakończenia postępowania przygotowawczego

Źródło: Badania własne zespołu obejmujące lata 2005–2010

Z punktu widzenia prowadzonych badań istotne okazało się również określenie rzeczywistej skuteczności prowadzonych przez organa ścigania postępowań w zależności od szczebla organizacyjnego Policji. Przez „rzeczywistą skuteczność” należy rozumieć stosunek wszystkich spraw dotyczących porwań dla okupu prowadzonych na danym szczeblu organizacyjnym do liczby spraw zakończonych aktem oskarżenia lub umorzeniem.

Szczebel organizacyjny Policji	Liczba prowadzonych spraw	Liczba spraw zakończonych aktem oskarżenia	%	Liczba spraw zakończonych umorzeniem	%
CBS	56	54	96,4	2	3,6
KWP	54	45	83,3	9	16,7
KPP/KMP	27	18	66,7	9	33,3
KP	2	2	100	0	0
Brak danych	2	-	-	-	-
Łącznie	141	120	85,1	21	14,9

Tabela 2. Jednostka organizacyjna Policji a skuteczność postępowania przygotowawczego

Źródło: Badania własne zespołu obejmujące lata 2005–2010

Na podstawie uzyskanych w trakcie badań danych można stwierdzić, że efektywność ścigania sprawców porwań dla okupu była stosunkowo wysoka i wynosiła w badanym okresie 85,1%.

W odniesieniu do prokuratury z wymienionych 141 postępowań zdecydowana większość zakończonych aktem oskarżenia prowadzona była w prokuraturach okręgowych (77 spraw), gdy w prokuraturach rejonowych zarejestrowano i zakończono takich spraw jedynie 23. Natomiast w wyspecjalizowanych wydziałach zajmujących się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej i korupcji obecnie na poziomie prokuratury apelacyjnej, a wcześniej, przed zmianami, Prokuratury Krajowej, prowadzonych było 20 postępowań dotyczących porwań w celu wymuszenia okupu.

Wyniki jednoznacznie wskazują na to, że aktem oskarżenia częściej kończyły się postępowania prowadzone w wyższych szczeblach jednostkach organizacyjnych prokuratury⁹. W przypadku umorzeń prawidłowość

⁹ Wyniki badań A. Staszaka obejmujące lata 1998–2004 są w tym zakresie całkowicie zgodne z wynikami uzyskanymi przez zespół.

ta była również zachowana, gdyż z 21 spraw zakończonych tą właśnie decyzją procesową zostało umorzonych w prokuraturach rejonowych 11 spraw (52,4% spraw umorzonych). W prokuraturach okręgowych umorzonych zostało 10 spraw, co stanowiło 47,6% wszystkich umorzeń wobec niewykrycia sprawców. W wydziałach zajmujących się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej w tym okresie nie umorzono żadnego postępowania wobec niewykrycia sprawców.

Szczebel organizacyjny prokuratury	Liczba prowadzonych spraw	Liczba spraw zakończonych aktem oskarżenia	%	Liczba spraw zakończonych niewykryciem sprawców	%
Prokuratura okręgowa	87	77	88,5	10	11,5
Prokuratura rejonowa	34	23	67,6	11	23,4
Wydział prokuratury apelacyjnej/Prokuratury Krajowej	20	20	100	0	0
Łącznie	141	120	85,1	21	14,9

Tablica 3. Jednostka organizacyjna prokuratury a skuteczność postępowania przygotowawczego

Źródło: Badania własne zespołu obejmujące lata 2005–2010

Największa liczba porwań dla okupu miała miejsce na terenie Warszawy i reszty województwa mazowieckiego (odpowiednio 26 i 18), to jest 44 takie przypadki. Na drugim i trzecim miejscu były województwa: śląskie i łódzkie, gdzie takich przestępstw było odpowiednio 29 i 23. W pozostałych województwach zanotowano znacznie mniejsze liczby porwań dla okupu, a w województwie opolskim, podkarpackim i zachodniopomorskim w badanym okresie nie zaistniało — przynajmniej według dostępnych statystyk — ani jedno tego typu przestępstwo.

Drugim elementem działań zespołu były dyskusje i prace koncepcyjne jego członków, poszerzone o konsultacje z szeregiem specjalistów z różnych dziedzin, m.in. psychologii, analizy kryminalnej, fonoskopii, szeroko rozumianych policyjnych technik operacyjnych, a także z funkcjonariuszami Policji mającymi konkretne doświadczenia praktyczne w sprawach porwań osób. Służyły temu cztery spotkania konferencyjne. Na jednym z nich gościł oficer łącznikowy brytyjskiej *Serious Organised Crime Agency* (SOCA) Simon Tasker, którego prezentacja dotyczyła brytyjskiego systemu zwalczania uprowadzeń dla okupu. Dobrze rozwinięty system przeciwdziałania z zaawansowanym technologicznie centrum operacyjno-koordynacyjnym posiada zwłaszcza londyńska *Metropolitan Police*.

Uwieńczeniem prac zespołu było przedłożenie sygnatariuszom wyżej wymienionego porozumienia obszernego raportu końcowego z 15 lutego 2012 r., w którego opracowaniu, prócz członków zespołu, udział wzięli także mł. insp. Andrzej Kawczyński, naczelnik Wydziału

do walki z Terrorem Kryminalnym i Zabójstw Komendy Stołecznej Policji oraz kom. Robert Malinowski, zastępca naczelnika Wydziału Analizy Kryminalnej Biura Wywiadu Kryminalnego KGP.

Podstawowym efektem pracy stało się przygotowanie „Metodyki postępowania organów ścigania w przypadku uprowadzenia osoby dla okupu lub w celu wymuszenia innego zachowania w zamian za uwolnienie zakładnika, którego miejsce pobytu pozostaje nieznane”. Z uwagi na treść i przeznaczenie tego dokumentu ma on charakter niejawnny, dlatego nie może zostać omówiony w niniejszym artykule. Można wspomnieć jedynie, iż stanowi obszerny, bo 36-stronicowy, uporządkowany zbiór zalecanych procedur i praktycznych wskazówek działań wykrywco-ratunkowych, z uwzględnieniem różnych faz uprowadzenia i ich podstawowych wariantów. Został on następnie przekazany przez prokuratora generalnego oraz szefów Policji i ABW do podległych jednostek i jak pokazały kolejne miesiące, znalazł już swe zastosowanie z pozytywnym efektem.

Nadmienić jednak należy, że opracowanie nie stanowi w żadnym wypadku sztywnego i zamkniętego algorytmu postępowania. Jego istotą i sensem jest bowiem stanowienie wsparcia dla funkcjonariuszy pracujących nad konkretną sprawą, ma ono być inspiracją i pomocą w zachowaniu podstawowych kanonów tego typu śledztw. Żadna bowiem metodyka, zwłaszcza w tak dynamicznej sytuacji, jak uprowadzenie człowieka, nie zastąpi inteligencji, odwagi, profesjonalizmu i inwencji śledczej osób, którym powierzono szeroko rozumiane postępowanie wykrywco.

Obok powyższej metodyki w swym raporcie zespół sformułował 19 rekomendacji w sferze organizacyjnej, legislacyjnej i logistycznej, których wdrożenie służyłoby skutecznemu zwalczaniu uprowadzeń. Jedną z najważniejszych jest powołanie Centrum ds. Uprowadzeń. Dalsze propozycje, to między innymi:

- utworzenie centralnej bazy danych, w której przechowywane będą szczegółowe opisy konkretnych spraw dotyczących zaistniałych wcześniej uprowadzeń dla okupu;
- wdrożenie systemu monitorowania i rejestrowania miejsc pobytu (obejmującego również miejsce i okres osadzenia z innymi osobami) osób tymczasowo aresztowanych oraz skazanych za udział w zorganizowanej grupie przestępczej, a także za inne szczególnie niebezpieczne przestępstwa (np. zabójstwo, uprowadzenie, pozbawienie wolności, wymuszenie rozbójnicze);
- szersze zapoznanie i przeszkolenie prokuratorów, w tym aplikantów prokuratorów, w zakresie znajomości przepisów policyjnych dotyczących działań operacyjnych;
- tworzenie specjalizacji w zakresie profilowania kryminalnego poprzez odpowiednie szkolenia i organizowanie komórek specjalistycznych w sekcjach psychologów jednostek Policji wyższego szczebla;

- zawarcie z operatorami telekomunikacyjnymi porozumienia przewidującego możliwość nadania przy określonym trybie i przesłankach — w razie szczególnie pilnej potrzeby uzyskania danych telekomunikacyjnych — postanowieniu prokuratora w tym zakresie statusu priorytetowego;
- nowelizacja art. 19 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji¹⁰ w taki sposób, aby wdrożenie kontroli operacyjnej w toku toczącego się postępowania przygotowawczego i na jego potrzeby następowało na zasadach przewidujących akceptację dla tej kontroli ze strony prokuratora okręgowego lub prokuratora apelacyjnego, w którego okręgu prowadzone jest przedmiotowe postępowanie przygotowawcze, a nie — jak obecnie — tego prokuratora okręgowego, w którego obszarze właściwości działa jednostka Policji prowadząca daną sprawę;
- wprowadzenie rozwiązań ustawowych prowadzących do jednoznacznego ustalania procedur decyzyjnych, w tym dotyczących spełnienia żądań porywaczy, na wypadek porwania obywatela polskiego o charakterze terrorystycznym poza granicami RP;
- poszerzenie znamion art. 166 § 1 k.k. o pojazd lądowy, albowiem z zakresu penalizacji tego przepisu *de lege lata* wyłączone jest uprowadzenie pociągu czy autobusu;
- rozważanie wprowadzenia odpowiedniej klauzuli abolicyjnej i mitygacyjnej do treści art. 189 k.k., odpowiadającej klauzulom, o której mowa w art. 252 § 4 i § 5 k.k.;
- kompleksowe i racjonalne uregulowania zasad przekroczenia granicy kraju i pozostawania za granicą, bez zgody komendanta głównego Policji, przez funkcjonariuszy Policji przy czynnościach służbowych związanych z towarzyszeniem pokrzywdzonemu z okupem;
- finansowanie i rozwój elektronicznych systemów rozpoznawania i identyfikacji określonych elementów rzeczywistości oraz alarmowania ich pojawienia się na prowadzonym monitoringu danego obszaru;
- bieżące wyposażenie i stałe ulepszanie oprogramowania informatycznego na potrzeby i według zapotrzebowania analityków Biura Wywiadu Kryminalnego KGP i wydziałów tego pionu w komendach wojewódzkich Policji oraz w zarządach CBS KGP.

Zgodnie z założeniami członkowie zespołu opracowali również kompleksowy program szkoleń specjalistycznych. Przede wszystkim zarekomendowano wspólne kursy funkcjonariuszy Policji i prokuratorów (z pionu przestępczości zorganizowanej oraz z wydziałów śledczych prokuratur okręgowych), a w niezbędnym zakresie także funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (pod kątem porwań terrorystycznych). Tylko bowiem wspólny trening procedur (ale i innowacji oraz niekonwencjonalnych rozwiązań) oraz poznanie i zrozumienie wzajemnych

uwarunkowań działań służbowych (w tym zwłaszcza pracy operacyjnej Policji) może przyczynić się do skutecznego współdziałania w sytuacji rzeczywistego uprowadzenia osoby.

Zwrócono również uwagę, by dobór osób pod kątem specjalizacji opierał się na wyrażeniu zainteresowania takim szkoleniem przez potencjalnego kandydata (funkcjonariusza, prokuratora), który dodatkowo winien cechować się odpowiednimi predyspozycjami osobowościowymi, choćby takimi jak wysoka odporność na stres, czy umiejętność niekonwencjonalnego myślenia. Sprawne działanie wykrywcze w warunkach bezpośredniego zagrożenia życia ofiary, przy jednoczesnej presji czasu i często nieprzewidywalnych zachowaniach sprawców porwania, ale i niekiedy rodziny uprowadzonego, wymaga nadzwyczajnych umiejętności, profesjonalizmu i zaangażowania od funkcjonariusza Policji, jak i prokuratora.

Koncepcja szkolenia opiera się na założeniu, że ma ono charakter powtarzalnych nie rzadziej niż co 5 lat cykli. Jeden cykl szkoleniowy obejmuje odpowiednią liczbę kursów, niezbędną do przeszkolenia funkcjonariuszy i prokuratorów z każdego województwa. Kurs jest stacjonarny i trwa 5 dni szkoleniowych. Składa się z 26 godzin zajęć teoretycznych (obejmujących aspekty karnomaterialne, procesowe, psychologiczne, operacyjno-rozpoznawcze oraz omówienie wyżej wskazanego opracowania) i 16-godzinnego nieprzerwanego ćwiczenia praktycznego, polegającego na maksymalnie realnym symulowaniu sytuacji uprowadzenia osoby, obejmującego także działania kursantów w terenie. Do chwili obecnej zrealizowano dwa takie kursy, korzystając z bazy dydaktycznej Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Jak wspomniano powyżej, jedną z podstawowych rekomendacji zespołu stało się utworzenie Centrum do spraw Uprowadzeń. Jego koncepcja w bardzo ogólnych ramach wzorowana jest na swoim brytyjskim odpowiedniku, funkcjonującym w Londynie, aczkolwiek w miarę potrzeb i możliwości wspierającym inne jednostki brytyjskich organów ścigania.

W swym założeniu centrum stanowić będzie wyspecjalizowaną komórkę Wydziału Operacji Pościgowych Centralnego Biura Śledczego KGP, stanowiąc istotne wsparcie dla terenowych jednostek Policji w uwolnieniu osoby uprowadzonej i ściganiu sprawców, z możliwością pełnienia funkcji sztabu dowódczego. Zatrudniać ma odpowiednio przeszkolonych i doświadczonych funkcjonariuszy Policji oraz być wyposażone w odpowiednie pomieszczenia i narzędzia nowoczesnej techniki (stałe centrum analityczno-wspomagające, mobilny punkt dowodzenia, odpowiednie instrumenty informatyczne *hardware* i *software* itp.). Do głównych zadań centrum należeć powinno:

- wsparcie funkcjonariuszy grupy operacyjno-procesowej powołanej w razie zaistnienia porwania osoby, a w razie potrzeby także innych uprawnionych organów w konkretnym przypadku uprowadzeń na terenie Polski lub za granicą,

¹⁰ Tekst jedn. DzU z 2011 r., nr 287, poz. 1687.

- prowadzenie i rozwijanie baz danych dotyczących przestępczości porwań,
- monitorowanie przepisów powszechnych oraz wewnętrznych celem ich ewentualnej zmiany, w kontekście doskonalenia metod przestępczych, a co za tym idzie także przedstawianie propozycji ewentualnych zmian i nowelizacji komendantowi głównemu Policji oraz — za jego pośrednictwem — ministrowi spraw wewnętrznych.

Na potrzeby procesu wykrywczego w sprawie uprowadzenia, poza czynnikiem ludzkim, jakim jest wiedza i doświadczenie prokuratorów oraz policjantów (a szczególnych przypadkach także funkcjonariuszy ABW i innych służb), Centrum do spraw Uprowadzeń będzie składać się z:

- pokoju operacyjnego wyposażonego w niezbędne narzędzia do analizy kryminalnej, urządzenia do bieżącego pozyskiwania danych z sieci teleinformatycznych, systemów monitoringowych, wszelkiego rodzaju baz danych policyjnych i pozapolicyjnych, łączności z jednostkami służb bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także ratunkowymi (Straż Pożarna, stacje pogotowia ratunkowego,), urządzenia do bieżącego odsłuchu wdrożonych kontroli operacyjnych itd.;
- mobilnego stanowiska dowodzenia, stanowiącego wysunięty punkt pokoju operacyjnego, zainstalowanego na odpowiedniej ruchomej platformie;
- mobilnego stanowiska analitycznego pozostającego w łączności z pokojem operacyjnym oraz mobilnym stanowiskiem dowodzenia;
- innych elementów mobilnych (specjalnie wyposażone samochody do obserwacji niejawnej, czy tzw. drony).

Dzięki inicjatywie Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, przy akceptacji komendanta głównego Policji oraz ministra spraw wewnętrznych, pomysł Centrum ds. Uprowadzeń od etapu pomysłu przeszedł w fazę realizacji. W dniu 19 grudnia 2012 r. Wyższa Szkoła Policji, jako lider konsorcjum naukowego w partnerstwie z firmą „ENIGMA Systemy Ochrony Informacji” Spółka z o.o. w Warszawie oraz Uniwersytetem w Białymstoku, zawarła umowę z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie (NCBR) o współfinansowanie projektu realizowanego na rzecz bezpieczeństwa i obronności państwa, zatytułowanego jako „Opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacją na potrzeby Centrum do spraw Uprowadzeń”¹¹. Zgodnie z ustawami z 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki¹² oraz o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju¹³ podpisanie umowy wymagało uprzedniego zakwalifikowania przygotowanego projektu w trybie konkursu ogłoszonego przez NCBR. Czas realizacji projektu to 36 miesięcy.

Praktycznym celem projektu jest stworzenie w pełni funkcjonalnego i przetestowanego Centrum do spraw Uprowadzeń.

W poszczególnych fazach realizacji projektu wykonane zostaną takie zadania, jak:

- opracowanie szczegółowych założeń funkcjonowania centrum, przy uwzględnieniu uwarunkowań prawnych, jak też z przygotowaniem niezbędnych projektów legislacyjnych służących jego usytuowaniu organizacyjnemu i działalności;
- analiza możliwości informatycznych (*software, hardware*) pod kątem potrzeb centrum, z uwzględnieniem możliwości wypracowania nowych rozwiązań w tej mierze;
- wypracowanie założeń technicznych, służących integracji poszczególnych elementów centrum;
- opracowanie architektury i wybudowanie, tudzież zakup i odpowiednie wyposażenie, poszczególnych komponentów centrum;
- przetestowanie sprawności komponentów;
- przetestowanie funkcjonalności centrum w warunkach symulowanej sytuacji zakładniczej;
- opracowanie podstawowych procedur i wytycznych dla użytkowników centrum;
- przygotowanie wszelkich niezbędnych propozycji legislacyjnych, pod kątem pełnego wykorzystania stworzonych możliwości centrum, zgodnie z jego celem (przepisy karnoprocesowe, operacyjne, dotyczące nowoczesnych technologii, wewnętrznych);
- opracowanie systemu doskonalenia zawodowego, z uwzględnieniem roli i możliwości centrum.

Realizowany projekt wpisuje się w cały szereg ramowych programów, związanych ze wzmocnieniem bezpieczeństwa, zwłaszcza wewnętrznego, Polski. Wskazać należy między innymi Krajowy Program Badań, przyjęty przez Radę Ministrów w 16 sierpnia 2011 r.¹⁴; Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 r.¹⁵, czy też program haski „Wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej” z 2004 r.¹⁶

Zakładane skuteczne funkcjonowanie przyszłego centrum będzie stanowiło ogromny sukces i należy mieć nadzieję, że przyczyni się w przyszłości do istotnego zmniejszenia w Polsce problemu patologii porwań osób, a przy tym pomoże przyjąć z ratunkiem dla ludzkiego życia, zdrowia i mienia. Będzie rozwiązaniem nowoczesnym, nieczęsto spotykanym w Europie i na świecie, z którego wzorów i doświadczeń być może skorzystają inne państwa.

Niniejsza publikacja powstała w ramach promocji projektu pt. „Opracowanie i stworzenie systemu zarządzania informacją na potrzeby Centrum ds. Uprowadzeń”, nr projektu OROB 0003 03 001, współfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie.

¹⁴ <http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/bip/20110816_kpb.pdf>, 7 kwietnia 2014 r.

¹⁵ <<http://www.bbn.gov.pl/pl/publikacje-i-dokumenty/dokumenty/1144,dok.html>>, 7 kwietnia 2014 r.

¹⁶ <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:053:0001:0014:PL:PDF>>, 7 kwietnia 2014 r.

¹¹ Nr projektu OROB 0003 03 001.

¹² DzU nr 96, poz. 615, z późn. zm.

¹³ DzU nr 96, poz. 616, z późn. zm.

podinsp. Piotr Mikosza
Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

Newsletter — czyli co to i po co?

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest wyjaśnienie czytelnikowi, na czym polega system wczesnej interwencji oraz samo pojęcie newslettera, czyli biuletynu informacyjnego dotyczącego stwierdzonych nieprawidłowości w funkcjonowaniu nie tylko sfery dotyczącej pracy policjantów, ale również Policji jako instytucji.

Słowa kluczowe: newsletter, SWI (system wczesnej interwencji), komunikowanie standardów, błędy w funkcjonowaniu (działaniu).

Abstract: explaining to the reader what the system of the early intervention consists in and very comprehending the newsletter are a Purpose of the present article i.e. of news bulletin concerning stated irregularities in functioning of not only the sphere concerning the work of police officers but also police as the institution.

Keywords: newsletter, SWI (system of the early intervention), announcing of standards, mistakes in functioning (for action).

Newsletter (z ang. Biuletyn) — według Wikipedi elektroniczna forma biuletynu — czasopisma rozsyłanego za pomocą poczty elektronicznej do prenumeratorów. Dawniej (przed powstaniem Internetu) była to forma szybkiego czasopisma naukowego powielanego na kserokopiarce i rozsyłanego do zainteresowanych prenumeratorów. Forma taka była szybsza niż tradycyjne przygotowanie poligraficzne, służyła do szybkiej dyskusji naukowej. Obecnie papierowa forma kserowanych newsletterów znajduje się w zaniku i wypierana jest przez coraz powszechniejsze wersje elektroniczne¹.

Z tej formy dystrybucji korzystają biuletyny naukowe, branżowe, firmowe, gazety elektroniczne. Newslettery przybierają czasem duże formy zbioru informacji, tworząc albo struktury odwołujące się do pełnych artykułów zamieszczonych na stronach WWW, albo też publikując od razu w dostarczonym newsletterze całość tekstu.

Bardzo popularne są newslettery poświęcone informacjom — gdzie w formie części lub całości tekstu — odbiorcy mogą zapoznać się z najnowszymi wydarzeniami. Prenumerata newsletterów może być płatna. Ta forma spotykana jest najczęściej w przypadku wydawców specjalistycznych. Jednak najczęściej subskrypcja newsletterów jest bezpłatna.

Taką też formę przekazu, realizując założenia Systemu Wczesnej Interwencji (SWI), przyjęła między innymi Policja. Newsletter jest jednym z trzech narzędzi (dwa pozostałe to rozmowa SWI i „komunikowanie standardów”) Systemu Wczesnej Interwencji. Głównym celem jest kształtowanie standardów zawodowych. W przypadku Wyższej Szkoły Policji i szkół policyjnych odbywa się to poprzez właściwe reagowanie na niepożądane zachowania podwładnych, współpracowników, studentów czy słuchaczy. Zachowania takie mogą przejawiać się w różnoraki sposób. Choćby przez działanie czy zaniechanie stanowiące naruszenie norm obyczajowych, etyki, dyscypliny służbowej czy w końcu przepisów karnych.

Dystrybuowane w Wyższej Szkole Policji newslettery są to krótkie informacje z autentycznych wydarzeń

(posiadających cech zachowań niepożądanych), które miały miejsce w jednostkach Policji. Wymienione informacje wykorzystywane są w zależności od tematyki jako przykłady na zajęciach dydaktycznych, jak również w procesie wychowawczym. Sama koncepcja newslettera SWI oparta jest na doświadczeniach państw zachodnich, gdzie wprowadzono narzędzie komunikacji wewnętrznej polegającej na uczeniu się na błędach innych. Newsletter można traktować jako swoiste ostrzeżenie o mogących się pojawić w danej jednostce Policji nieprawidłowości dające podstawę do szybkiej reakcji kierownictwa w chwili ujawnienia podobnych zachowań, a co ważniejsze ostrzeżenie współpracowników przed popełnianiem podobnych błędów. Niewątpliwym atutem newslettera jest krótki i zwięzły opis ze wskazanym źródłem pochodzenia z możliwością uzupełnienia informacji oraz fakt możliwości dostarczenia jej do wszystkich jednostek Policji. Do platformy Systemu Wczesnej Interwencji włączone zostały wszystkie jednostki Policji. We wszystkich KWP/KSP komendanci powołali zespoły SWI. Z przychylniej opinii projektu komendantów miejskich i powiatowych wynika, że w zależności od tematu sporządzane newslettery SWI mogą stanowić: doskonały materiał dydaktyczny, materiał do omówienia na odprawach i szkoleniach służbowych, sygnał do sprawdzenia funkcjonowania procedur w jednostce oraz informację, która może pozwolić uniknięcia błędów w podejmowaniu decyzji.

Newsletter posiada określoną budowę i powinien się składać z: tytułu (krótkiej informacji, z której powinno wynikać, czego będzie dotyczyła treść newslettera), zwięzłego opisu wraz ze wskazaniem naruszonych norm prawnych, źródła pochodzenia informacji, jednostki wraz ze wskazaniem osoby do kontaktu w sytuacji konieczności pogłębienia informacji oraz ewentualnych załączników.

Oceniając otrzymane newslettery, należy stwierdzić, że zachowania w nich zawarte skutkowały: wszczęciem czynności wyjaśniających, postępowania dyscyplinarnego, postępowaniem skargowym, wydaniem postanowienia sądu, przeprowadzeniem rozmowy SWI oraz złożeniem noty dyplomatycznej (zob. wykres 1).

¹ <<http://pl.wikipedia.org/wiki/Newsletter>>, 24 kwietnia 2014 r.

